

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКУ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

В.В.Гречкосій, кандидат сільськогосподарських наук

І.Г.Гуров, кандидат економічних наук

Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто питання формування регіонального ринку продукції рослинництва. Подано інформацію про виробництво основних видів продукції рослинництва в Миколаївській області за 1990, 2000-2008 рр. Проведено аналіз структури та динаміки виробництва основних видів продукції рослинництва в регіоні та динаміки цін.

Ключові слова: агропромисловий комплекс, аграрний ринок, регіональний ринок, інфраструктура ринку.

Сучасний агропромисловий комплекс є важливим сектором економіки України. У ньому зосереджено майже третину основних виробничих фондів, працює четверта частина населення зайнятого у народному господарстві, виробляється понад 20% валового суспільного продукту та третина національного доходу, формується 70% роздрібного товарообігу.

Вагоме місце в економіці АПК країни займає Миколаївська область. Загальна площа сільськогосподарських угідь області становить понад 2 млн га. (4,7% угідь України), з них майже 85% складає рілля – 1,7 млн га (5,1%). Провідною галуззю сільськогосподарського виробництва Миколаївщини є рослинництво, яка підтримує рентабельність всього виробництва та дозволяє забезпечувати як мінімум просте його відтворення. Саме продукція рослинництва забезпечує потребу області в продуктах харчування, тваринництво – концентрованими та іншими кормами, легку промисловість – сировиною, зовнішню торгівлю – експортними товарами.

Проте ринок агропромислової продукції на Миколаївщині не можна назвати повністю сформованим. Нерозвинутою залишається ринкова інфраструктура, у динаміці цін на сільськогосподарську продукцію не спостерігається чіткої законо-

мірності. Необхідно докласти певних додаткових зусиль для оптимізації процесів формування та розвитку аграрного ринку на Миколаївщині.

Питання формування й функціонування ринку агропромислової продукції викладено в працях П.Т.Саблука, П.І.Гайдуцького, М.В.Зубця, О.В.Крисального [3, 4]. Однак переважна більшість досліджень з цих питань розглядає процеси формування та функціонування аграрного ринку на загальнодержавному рівні та, на наш погляд, не повністю відображає специфіку на регіональному рівні.

Метою даної роботи є аналіз структури та динаміки виробництва й реалізації основних видів продукції рослинництва в Миколаївській області. Дана мета передбачає розгляд наступних завдань: аналіз структури виробництва основних сільськогосподарських культур в Миколаївській області за 2000-2008 рр.; аналіз динаміки цін на рослинницьку продукцію; порівняння показників структури виробництва та динаміки цін реалізації продукції з відповідними показниками 1990 р.

На жаль, в останні роки виробництво продукції рослинництва відбувається нерівномірно і характеризується суттєвими коливаннями валових зборів та врожайності, що негативно впливає на забезпечення ринкового попиту на продукти харчування, сировину для переробних підприємств та корми для тваринництва (табл. 1).

З даних табл. 1 видно, що середньорічне виробництво зерна за 2000-2008 рр. склало 1711 тис. т – 63,2% від рівня 1990р. У 2008 р. був зібраний врожай – 2365 тис. т. Збільшення виробництва зерна було зумовлене як розширенням посівних площ, так і зростанням врожайності, яка склала в 2008 р. 30 ц/га. В той же час в 2007 році урожайність зернових була незначною.

З інших сільськогосподарських культур, що займає значне місце в економіці області, є вирощування соняшнику, яке в порівнянні з 1990 р. збільшилося на 59,4%. На жаль, збільшення виробництва соняшнику досягнуто на екстенсивній осно-

ві за рахунок розширення посівних площ при незначній урожайності.

Таблиця 1

**Площа та обсяги виробництва продукції
основних сільськогосподарських культур в
господарствах Миколаївської області**

Показники	1990р.	Середній за 2000-2005рр.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	Середній за 2000- 2008 рр.	Середній 2000-2008 до 1990 р.,%
Зернові							
Площа, тис. га	763,7	820,6	846,4	519,2	787,8	743,5	97,4
Урожайність, ц/га	35,4	23	23,1	12,3	30	23	65
Валовий збір, тис. т	2706	1889	1950	641	2365	1711	63,2
Соняшник							
Площа, тис. га	144,3	285,8	263,5	274,7	396,5	305,1	211,4
Урожайність, ц/га	15,3	10,2	12,5	9,5	13,2	11,5	75,2
Валовий збір, тис. т	220,4	291,1	330,5	260	523,7	351,3	159,4
Цукрові буряки (фабричні)							
Площа, тис. га	37,0	17,6	6,7	4,3	0,4	7,3	19,7
Урожайність, ц/га	267	162	222	134	110	142	53,2
Валовий збір, тис. т	989	204	153,2	53,1	4,4	103,7	10,5
Овочі							
Площа, тис. га	18,3	18,7	19,5	16,2	16,4	17,7	97
Урожайність, ц/га	156	122,2	152,5	93,8	146	129,5	83
Валовий збір, тис. т	285	228,5	297	151,6	239,7	229,2	80,4
Виноград							
Площа, тис. га	10,4	6	5,1	4,7	4,5	5,1	49
Урожайність, ц/га	50,9	48,1	42	57,3	102	60,6	119
Валовий збір, тис. т	52,8	29,4	21,4	27,1	45,9	31	58,7

З даних табл. 1 також видно, що в області не поліпшилися показники з виробництва цукрових буряків і склали 19,7%, овочів – 80,4%, винограду – 58,7% до рівня 1990 р. Ці дані свідчать про те, що з метою поповнення ринку продукцією з цукрових буряків, овочів і винограду, слід розширити площі цих культур і за рахунок сучасної технології підвищити вро-

жайність цих культур, збільшити їх виробництво й поповнити ринок, що дасть можливість стабілізувати ціни й задовольнити потреби в першу чергу внутрішніх споживачів, а потім вийти й на зовнішній ринок.

Динаміка цін на рослинницьку продукцію характеризує рівень їх виробництва (табл. 2).

Таблиця 2

Середні ціни реалізації основних видів продукції рослинництва Миколаївської області та індекси по них

Продукція	Середні ціни реалізації, грн за тону								
	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.
Зернові	406,1	342,5	289	495,5	473,6	432,8	510,8	772	821
Насіння соняшнику	510,2	736,6	763,4	844,3	1321,2	920,6	893	1761	1382
Цукрові буряки	104,9	148,4	130,3	141,5	146,6	169,8	188	153	134
Овочі	525	792,5	901,7	905,4	1097,6	838,5	906,4	1317	742
Виноград	671,9	627,3	842	845,4	1123,4	1021	2111	1838	3200
	Індекси цін реалізації у співвідношенні до цін попереднього року, %								
Роки	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	:
Зернові	84,3	84,4	171,4	95,6	91,3	118	151,1	106,3	
Насіння соняшнику	144,4	103,6	110,6	156,5	69,7	97	197,2	78,5	
Цукрові буряки	141,5	87,8	108,6	103,6	115,8	110,7	81,4	87,6	
Овочі	151	113,8	100,4	121,2	76,4	108,1	145,3	56,3	
Виноград	93,4	134,2	100,4	132,9	90,8	206,7	87,1	174,1	

Аналіз показників таблиць 1 і 2 показує, що при зменшенні виробництва сільськогосподарської продукції збільшуються ціни і росте індекс цін. Особливо це характерно для зернових культур соняшнику і овочів в 2003 і 2007 рр., коли їх обсяг скоротився і, як результат, зріс індекс цін. Зворотна картина спостерігається і в 2008 р. Все це вимагає стабілізації ви-

робництва продукції рослинництва, забезпечення потреб ринку і на цій основі формування оптимальних і стабільних цін на продукцію рослинництва, які б задовольняли вимоги продавців та покупців.

Таким чином, можна зробити наступні висновки:

- валовий збір більшості основних культур за останні роки залишається нижчим за рівень базового 1990 р.;
- зростання обсягів виробництва деяких культур (зокрема, соняшнику) відбувається екстенсивно – за рахунок збільшення посівних площ;
- залежність між обсягами виробництва та індексом цін є досить високою, тобто навіть при незначному коливанні обсягів виробництва ціна буде швидко змінюватись.

Для вирішення питань подальшого нарощування об'єму виробництва сільськогосподарської продукції, забезпечення потреб ринку і стабілізації цін в області розроблено і затверджено сесією Миколаївської обласної Ради Програму «Миколаївщина 2010». За цією програмою у рослинництві проводиться удосконалення структури посівних площ, створюються умови для нарощування виробництва зерна, соняшнику, овочів, винограду в господарствах усіх форм власності. Для цього необхідно:

- більш активними темпами впроваджувати сучасні технології виробництва сільськогосподарських культур;
- при розробці цілей прискорення темпів збільшення об'ємів виробництва продуктів рослинництва орієнтуватися на рівень базового 1990 року;
- активізувати створення в повному обсязі інфраструктури регіонального аграрного ринку, забезпечити її діяльність і ефективне функціонування, що дасть змогу розвивати галузь більш інтенсивно.

Здійснення цих та ряду інших заходів дасть змогу прискорити темпи збільшення об'ємів виробництва продукції рослинництва до рівня 1990 року, збалансувати попит і пропозицію на продукцію рослинництва і на цій основі сформувати ста-

більні та оптимальні ціни, що забезпечить ефективне функціонування сільськогосподарського виробництва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Указ Президента України „Про заходи щодо забезпечення формування та функціонування аграрного ринку” від 6 червня 2000 р.
2. Програма соціально-економічного розвитку Миколаївської області на 2000-2010 рр. „Миколаївщина – 2010”. – Миколаїв, 1999.
3. Гайдуцький П. І. Формування ринкових відносин в агропромисловому комплексі / П. І. Гайдуцький, О. Є. Подолева. — К., 1994.
4. Саблук П. Т. Формування та функціонування ринку агропромислової продукції: [практичних посібник] / П. Т. Саблук. — К., 2000.